

Издөнүүчү Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 Саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы диссертациясына расмий оппоненттин

ПИКИРИ

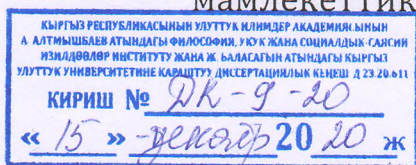
1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу жана анын жалпы илимий, жалпы мамлекеттик программалар (практиканын жана илимдин, техниканын өнүгүү талаптары) менен байланышы.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык ишинде Кыргыз Республикасынын натыйжалуу жана калыс башкаруусу, өлкөнүн инновациялык өнүгүүсүнүн жана санариптешүүсүнүн мыйзам ченемдерин эске алуу менен демократиялык өнүгүүсү үчүн башкаруу кадрларына кошумча кесиптик билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын жогорку маанилүүлүгү жана артыкчылыктуу мүнөзү менен аныкталат.

Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн жана жарандык коомдун калыптануу шартында мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында билим берүү системасын жакшыртуу жогорку кесипкөй жана жарандык сапаттардын калыптануусун камсыздаган мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын маанилүү адеп-ахлактык баалуулуктарын жана коомдук багытын калыптоонун маанилүү шарты катары чыгат.

Чечилбеген каршылыктардын бар болуусу мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясатты ишке ашыруудагы бир катар кемчиликтердин туруктуулугун аныктап келет. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы билим берүү системасынын колдо бар дал келбестиктери менен көйгөйлөрүнүн өзү, кесиптик кадрлардын кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуудагы мамлекеттик саясаттын ишке ашыруусундагы саясий негиздерди, мыйзам ченемдерин жана механизмдеринин фундаменталдуу илимий изилдөөсүнүн актуалдуулугун жана артыкчылыгын күн мурун болжоп келет. Мындай изилдөөнүн натыйжалары кошумча кесиптик билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын келечектүү моделдерин иштеп чыгуу үчүн керектүү фундамент болушу мүмкүн.

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясат маселеси курчтугуна карабастан өлкө ичиндеги

саясат таануу изилдөөлөрдө жөндүү теориялык жана эмпирикалык чечмелөөгө ээ болгон жок. Мындан тышкары, «мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясат» терминин өзү кыргызстандык илимпоздор сыяктуу эле, чет өлкөлүк окумуштуулар арасында да конвенциалдуу түшүндүрмөгө ээ эмес.

Диссертацияда мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу жаатындагы мамлекеттик саясатты калыптаган ички механизмдерин, алдыңкы тенденцияларын жана өзгөчөлүктөрүн, улуттук булактарын жана процесстерин көрсөтүү максатында башкаруучуларды окутуу жаатындагы мамлекеттик өнүгүүнүн советтик жана советтик мезгилден кийинки мезгилдерге саясат таануу экскурстары жасалды. Компетенттүү мамиле жана мотивациялык аспектинин эл аралык тажрыйбасы изилденди. Кыргыз Республикасындагы мамлекеттик кызматтын реформалоосунун негизги баскычтары, социалдык компонентаны эске алуу, билим берүү сапатын камсыздоо, инновациялык мамилелерди жана маалымат технологияларын эске алуу керектиги берилди.

Жалпысынан билим берүү жогорку деңгээлде адамдын инсандык сапатын, анын билимин, жөндөмдөрүн, көндүмдөрүн, дүйнө тааным жана жүрүм-турум артыкчылыктарын, ошондой эле коомдун экономикалык, адеп-ахлактык, руханий мүмкүнчүлүктөрүн аныктап келет. Билим берүү чөйрөсү өткөөл коомдо тиги же бул тенденциялардын өнүгүүсүнө таасир берип, жетилген социалдык, саясий жана башка маселелерди чечүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү издеп келет.

Кыргыз Республикасы – эгемендүү мамлекет, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасынын калыптануусунун жана өнүгүүсүнүн терең салттарына ээ эмес, бирок бул маселеде дүйнөлүк коомчулуктун тажрыйбасын изилдөө аркылуу ылайыкташууда. Ошондуктан мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясатты улуттук деңгээлде жана бир катар чет өлкөлөрдүн глобализация шарттарында жана дүйнөлүк стандарттар мазмунунда, өз өнүгүүсүн эске алуу менен талдоо саясий илимдин актуалдуу көйгөйү болуп саналат.

Диссертациялык изилдөөнүн темасы демилгелүү.

2. Диссертацияда жетишилген илимий жыйынтыктар

Каралып жаткан диссертациялык иште автор төмөнкү илимий тыянактарга келген:

1. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы бир катар кыйынчылыктарга туш болууда: деңгээли эл аралык

стандарттар менен берилген жаңы моделин калыптоо керектиги, санарип коомунун шартындагы сабаттуулуктун маанилүү көрсөткүчү катары маалыматка ээ болуу эмес, керек болсо алардын булактарын колдоно билүү да эмес, индивиддин белгилүү кырдаалда кандай маалымат керектигин жана аны кайда издөө керектигин аныктай билүү жөндөмү чыгат. Дистанттык окутууну кошумча билим берүү жаатындагы окутуу системасынын ажырагыс курам бөлүгү катары кийрүү жана активдүү колдонуу.

2. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы кыргызстандык шартта өнүгүп жана мамлекеттик кызматты кайра калыптоосу менен тыгыз байланышып, эгемендүүлүк жылдары жөнөкөй эмес калыптануу жана өнүгүү жолун басып өттү. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын өнүктүрүү жана жакшыртуусун шарттуу түрдө үч баскычка бөлүүгө болот: 1991-2013 (биринчи), 2013-2018 (экинчи), 2019-2021 (үчүнчү).

3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасын жакшыртуу боюнча актыларга өзгөртүүлөрдү киргизүү Мамказакды аткаруу практикасы менен шартталган керектиктен жаралат, тактап айтканда: эң арзан бааны эске алуу менен гана эмес, башка маанилүү курам бөлүктөрүн да эске алуу менен өткөрүлгөн курстардын сапатын камсыздоо үчүн Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик кадр кызматынан билим берүү кызматтарын сатып алуу процедураларына өзгөртүүлөрдү киргизүү керек. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын алдыңкы билим берүү мекемесин аныктоодо окуу процессин коштоо максатында тиешелүү кадрлык камсыздоосун да караштыруу зарыл.

4. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу жаатында мамлекеттик саясатты жакшыртуунун артыкчылыктарынын бири болуп окууга тартылган тренерлердин, серепчилердин жана талдоочулардын мотивациясын эмгек төлөө системасын өзгөртүү аркылуу жогорулатуу саналат.

5. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында жалпы жана ведомстволук багыты боюнча окутуунун натыйжалуулугунун баалоосу жана мониторинги (адистер, социологдор, эксперттерди жана кенешчилерди тартуу менен) белгиленген окуу жаатындагы системанын саясатын аныктоочу орган катары Мамлекеттик кадр кызматынын укугу болушу керек. Ошондой эле керектөөлөрдү сапаттуу баалоо механизмдерин иштеп чыгуу жана кийрүү керек, бул өз иретинде, ведомстволук окутуу жаатындагы жагдайды жакшыртмакчы.

6. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кайра даярдоо ₃

жана квалификациясын жакшыртуу боюнча тренерлер мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызмат жаатында теориялык билимге, практикалык жөндөмдөргө жана көндүмдөргө ээ болуп, ошондой эле интерактивдүү ыкмаларды колдоно билиши зарыл. Бул учурда теория менен практиканын катышы паритеттүү - 50% жана 50% тиешелүү түрдө болушу керек. Учурда кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасына мамлекеттик жана муниципалдык кызматта иш тажрыйбасы бар тренерлер жетишсиз санда тартылып келет.

7. Чет элдеги мамлекеттик кызматтын баалуу адеп-ахлактык принциптери мамлекеттин коррупция сыяктуу кубулушу менен күрөшүнүн алкагында эволюциялык жол менен калыптанып келген. Аларды колдонуу тажрыйбасы олуттуу изилдөөнү талап кылып Кыргызстандын практикасында чыгармачыл пайдаланылса болот. Кыргыз Республикасындагы башкаруу кадрларын кесиптик даярдоо системасындагы заманбап усулдуктардын жана окутуу технологияларынын маанилүү милдети болуп башкаруу кадрларынын социалдык-маанилүү ченемдерин жана баалуу багыттарын калыптоо саналат.

8. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча жергиликтүү башкаруу жаатарынын угучууларына 2021-жылдан баштап инсандык өнүгүүсү жана өз алдынча өнүгүүсү боюнча курстарды киргизүү.

9. Кыргызстанда жакынкы жылдарга кошумча билим берүү жаатында окуунун милдеттүүлүгүн жана керектигин эске алып мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу билим берүү системасынын мамлекеттик саясатын мамлекеттик кызматтын маселелерин айкаштыруу үчүн социалдык-саясий институт катары андан ары бекемдөө керектиги айкын болду. Бул учурда башкаруу керектөөлөрүнө жооп кайтаруунун жетишсиз ыкчамдыгы жана натыйжалуулугу эске алынышы керек. Билим берүү саясатына болгон заманбап талаптардын өзгөчөлүгү - бул үзгүлтүксүз билим берүү коомунун өнүгүүсүнүн жаңы баскычы, б. а. өмүр бою билим алуу негизги тенденциясы болуп калмакчы. Жалпысынан мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесипкөйлүгүнө жана натыйжалуулугуна негизделген башкаруу маданияты катары меритократиялык баалуулуктарды кийрүү караштырылат. Бул учурда «карьералык лифттерди» калыптоо кыйла маанилүү фактор болмокчу.

10. Диссертацияда берилген маалыматтардын талдоосу пайда болуп жаткан карама-каршылыктарды аныктоого жол бермекчи, аларга башкаруу кадрларын окуу программаларынан гуманитардык курам бөлүгүн жууп чыгаруу; эскирген кесипкөйлүк менен башкаруудагы стереотиптер жана социалдык-экономикалык өнүгүү керектөөлөрү

ортосундагы каршылыктар кирет. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесиптик билим алуусундагы караштырылган тенденциялар жана карама-каршылыктар кесиптик билим берүү системасы комплекстүү жана келечектүү болуп, ал эми аны модернизациялоо мазмуну кызматтын кадрдык потенциалынын өнүгүү керектөөсүнө, инсандын, коомдун жана мамлекеттин керектөөсүнө дал келиши зарыл деп айтууга жол берет.

11. Адеп-ахлактык маданият базиси адам маданиятынын өзөгүн түзүп, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын окуу процессинде калыптанып келет. Окуу дисциплиналарынын кайра багыттоосунун жүрүшүндө Кыргызстан коомунун трансформация болуп жаткан адеп-ахлактык нарктуулугун изилдөөгө, моралдык аң-сезим менен рыноктук социалдык-экономикалык карым катнаштардын өз аракеттешүүсүнө арналган атайы курстарды жана бөлүмдөрдү киргизүүнү караштыруу зарыл. Бул окуу программаларына Кыргызстан коомундагы моралдын өнүгүү жолундагы адеп-ахлактык карама-каршылыктарды жана тоскоолдуктарды талдоого, адеп-ахлак абалынын терс өзгөрүшүнө алып келген тенденцияларды баамдоого арналган темаларды кошуунун талап кылат.

12. Мамлекеттик кызматчылардын кесиптик даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуусунун заманбап системасынын калыптануусу коомдук экономикалык жана саясий системасынын олуттуу түзүмдүк трансформация учурунда, узакка созулган системалык кризисти жеңүү маалында жүрүп жатат. Бул башкаруу борбордошуусунун болушунда көзөмөлдү камсыздоону жана билим берүү сапатын жакшыртууну болжойт. Түпкү уюштуруучулук, түзүмдүк кайра түзүү аркылуу терс көрүнүштөрдү жеңүү боюнча чараларды кабыл алуу, Кыргыз Республикасынын өнүгүүсүнүн социалдык-экономикалык жана саясий шарттарына жана жогору өнүккөн өлкөлөрдүн прогрессивдүү тажрыйбасына ылайык окуу мазмунун жаңылоо керек.

3. Диссертациянын илимий практикалык маанисин ачууда изилдөөгө алынган актуалдуу маселелерди чечүүдө иштин илимий жыйынтыктарынын ички биримдигин жана багыттуулугун баалоо.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык мааниси кесиптик билим берүү системасына карата коюлган талаптарга ылайык Кыргыз Республикасында башкаруу кадрларын кесиптик даярдоосунун теориялык жоболорун жана

практикалык тажрыйбаларын системалаштыруусу менен жалпылаштыруусунда. Калыптанган натыйжалар менен сунуштар билим берүү практикасынын милдеттерин чечүү үчүн теориялык-методологиялык негизди кеңейтет (билим берүү программаларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматтын кадрдык саясатын ишке ашыруу механизмдерин, персоналдын кесиптик өнүгүүсүн башкаруу технологияларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын карьералык илгерилөөсүндө билим берүүнүн кийрилишин иштеп чыгуу).

Диссертациянын практикалык мааниси кийинки мүмкүнчүлүктөрдө камтылган: мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында окутууну жакшыртуу программаларын иштеп чыгууда автордун сунуштарын колдонуу; мамзаказ тематикаларын калыптоодо сунуштарды колдонуу; мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу жаатында мамлекеттик кадр саясатынын концептуалдык жоболорун конкреттештирүү.

Диссертант тарабынан сунушталган илимий жоболор, сунуштар жана корутундулар саясат таануу илиминде мамлекеттик жана өз алдынча башкаруу органдарында иштеген кызматкерлердин билим алуусунда мамлекеттик саясатынын тийгизген таасири боюнча жүргүзүлгөн изилдөөлөргө өбөлгө түзөрү талашсыз.

4. Сунушталган жыйынтыктардын жаңылык деңгээли

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясаттын көйгөйлөрүн комплекстүү изилдөөнүн натыйжасында жаңы натыйжалар алынды: кесиптик кадрларды даярдоодо концептуалдык мамилелердин компоненттери аныкталды; Кыргыз Республикасындагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасынын негизги өнүгүү баскычтарынын комплекстүү талдоосу ишке ашырылды; кошумча билим берүүнүн калыптануу, ишке ашуу жана жакшыруусуна саясий модернизациялардын таасир этүү жаратылышы көрсөтүлдү; мамлекеттик башкаруу жана муниципалдык башкаруу жаатындагы кызматчыларды окутуу боюнча батыш парадигма өлкөлөрүнүн моделдеринин терс жана оң таасирин талдоосу менен Кыргызстанга кээ бир керектүү шарттары каралат; кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасы инновацияларга жана инсандык жактан өсүүгө багытталат; мамлекеттик органдар жана кошумча билим берүү институттары ортосунда өз ара аракеттешүүсүнүн айрым өзгөчөлүктөрү аныкталды.

Чолпон Абдыраманованын диссертациялык ишинин илимий жаңылыгы анын Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык

кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгек болушунда. Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар логикалык жактан ырааттуулукка жана системалуулукка ээ.

Ошол себептен, бул илимий эмгекти теориялык жана практикалык жактан аныкталган өзгөчөлүктөрдүн негизинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасын жакшыртуунун стратегиялык багыттары белгилендиктен дээрлик баалуу эмгектердин бири катары кароого негиз бар.

5. Диссертациядагы жетишилген илимий жыйынтыктардын практикалык маанилүүлүгү.

Жүргүзүлгөн илимий изилдөөлөрдүн натыйжалары, тыянактары теориялык, методологиялык баяндамалар жана саясат таануу изилдөөлөрдүн натыйжалары мамлекеттик кызматкерлерди, муниципалдык кызматкерлерди, саясий орундарды ээлеген адамдарды окутууда, мамлекеттик саясатты жакшыртууда жана өзгөртүүдө этаптуу жүргүзүлө турган изилдөөлөрдө негизги база катары колдонууга болот. Кошумча окутуу жаатындагы Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатын аныктоо жана аны өнүктүрүү жана жакшыртуу боюнча практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Изилдөө ишинде белгиленген тыянактардын, корутундулардын, жана сунуштардын практикалык маанилүүлүгү өтө жогору.

6. Диссертациядагы ар бир жыйынтыктын жана корутундунун (илимий жоболордун) негиздүүлүгү жана ынанымдуулук деңгээли.

Бул иш Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгеги болууда.

Изилдөөнүн түзүлүшү логикалык жактан туура. Бардык бөлүмдөр мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүүдө мамлекеттик саясаттын маселелерин ачып берүүдө туура бөлүштүрүлгөн. Саясий институттар, процесстер жана технологиялар - 23.00.02 – адистиги боюнча изилдөө ишинин талаптарына дал келет.

Тыянак 1. «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы», «кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу», «мамлекеттик жана муниципалдык кызматчынын жетиктиги», «билим берүүнүн үзгүлтүксүздүгү жана туруктуулугу», «билим берүүдө керектөөлөрдү баалоо» түшүнүктөрү караштырылып, талданды. Мунун негизинде окуу процесси кандайча жүргүзүлөрүн жана тренингдер

сапаты кандайча бааланарын көрсөткөн бир катар көз караштар жалпыланды.

Тыянак 2. Илимий-колдонмо ыкмалардын кошумча кесиптик билим берүү: саясат тануу, философиялык, социологиялык системасынын талдоосуна болгон өз ара байланышы, аракеттешүүсү изилденди. Саясат таануу жана философиялык мамилелеринин колдонулушу билим берүү маселелерин инсандык чендин кеңири түшүнүгүндө, жана ошол эле убакта саясий институттардын жана процесстердин алкагында, караштырууга жол берери; социологиялык мамиле кошумча кесиптик билим берүү көйгөйлөрүн изилдөөдө анын эки - коомдук жана инсандык тарабын айкаштырууга жол берери; институттук мамиле билим берүүнү социалдык жана жеке деңгээлде изилдөөгө мүмкүнчүлүк берери негизделди.

Тыянак 3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик даярдык системасында билим берүү технологияларынын маанилүү милдети болуп, башкаруу кадрларынын адеп-ахлактык ченемдерин жана баалуулук багыттарын калыптоо саналары негизделди.

Тыянак 4. Башкаруу кадрларынын кесиптик даярдоосунда болгон керектөөлөр менен кесиптик кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуунун сапаты, окуу процессин гуманизациялаштыруу керектиги, тренерлердин кесипкөйлүгүн жогорулатуусу, заманбап окууга башкаруу структуралардын кадрдык керектөөлөрү.

Тыянак 5. Башкаруу жаатындагы кадрларынын кесиптик даярдоосунда заманбап интерактивдүү методологияларды жана дистанттык технологияларын өздөштүрүү, башкаруучу кадрлардын кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда карьералык мотивациясын бекемдөө, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу чөйрөлөрүндө башкаруучу кадрларды кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда каражаттардын жетишсиздиги. Коомдун санариптешүү багыттарын эске алуу менен, мамлекеттик кызматчыларды даярдоодо окуу программаларын жана пландарын жаңы мазмун менен толтуруу керектиги.

Тыянак 6. Билим берүүнүн дем берүү, жетиктик, туруктуулук, гуманизациялаштыруусуна жана анын алдыга озгон мүнөзүнө багыттар, жана ошондой эле башкаруу кадрларынын, анын ичинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды, кесиптик билим алуусунун мазмундук негизин толук чагылдырган үзгүлтүксүз билим берүүнүн системасын калыптоо принциптери аныкталып, мүнөздөлдү.

Тыянак 7. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу сапатынын мүнөздөмөлөрү негизделди. Аларга: кесиптик билим көлөмү жана түзүмү, кесиптик стратегиялык ой жүгүртүү түрү, башкаруу кадрларынын практикалык ишмердүүлүгүнүн өзгөчөлүгү

жана мазмуну жана ролдук багыты, ошондой эле башкаруу чечимдерин кабыл алуу жөндөмдөрү жана кызматчылардын жүрүм-турумунун, ишмердүүлүгүнүн адеп-ахлактык принциптери кирет.

Тыянак 8. Кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу курстарын жетиштүү жогорку сапаттуу деңгээлде аткарууга жолтоо болгон көйгөйлөр аныкталды. Билим берүү процессин жакшыртуу, өткөрүлгөн тренингдердин сапатын камсыздоо үчүн практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Тыянак 9. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасынын негизги багыттары изилденди. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу максаттары менен реформаланып жаткан Кыргызстан коомунун керектөөлөрүнүн ортосунда байланыш түзүлдү.

7. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана корутундуларынын жарыяланышы.

Диссертациянын негизги мазмуну, жыйынтыктары жана жоболору төмөнкү илимий макалаларда жана басылмаларда жарык көргөн:

1. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы инновациялык мамилелер [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 121-124.
2. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы үзгүлтүксүз принциби [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 124-126.
3. Абдыраманова Ч. Ш. Вопросы переподготовки и повышения квалификации государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 97-100.
4. Абдыраманова Ч. Ш. Реформа государственной службы и развитие системы обучения госслужащих в Кыргызской Республике [Текст] / Т. О. Ожукеева, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 94-97.
5. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатында окутуу системасын өркүндөтүү жолдору [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. - С. 64-67.
6. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик кызматчылардын айрым топторунун квалификациясын жогорулатууга болгон муктаждыктарды изилдөө маселелери [Текст] /

- Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. – С. 67-70.
7. Абдыраманова Ч. Ш. Меритократические ценности и система обучения государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. – С. 100-105.
  8. Абдыраманова Ч. Ш. Обучение государственных и муниципальных служащих по делам молодежи для решения проблем местных сообществ [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. – С. 91-94.
  9. Абдыраманова Ч. Ш. Possible approaches to optimization of an aiyl okmotu [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Эгемен өлкө. Демократиялуу коом. Эркин атуу. Бишкек, 2016. – С. 83-96. – 377 с.
  10. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы в развитии системы обучения государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. – С. 88-92.
  11. Абдыраманова Ч. Ш. Необходимость внедрения мониторинга и оценки для совершенствования системы обучения государственных и муниципальных служащих [Текст] / Т. А. Третьякова, Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. – С. 104-108.
  12. Абдыраманова Ч. Ш. Использование игровых форм при обучении государственных и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. – С. 45-49.
  13. Абдыраманова Ч. Ш. Применительность международной практики к обучению государственных гражданских и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. – С. 49-54.
  14. Абдыраманова Ч. Ш. Бейөкмөттүк уюмдардын мамлекеттик органдар менен адистердин квалификациясын жогорулатуу аракеттери [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 41-45.
  15. Абдыраманова Ч. Ш. Кыргызстандагы мамлекеттик эмес уюмдардын лидерлери жана кошумча окутуу (тренингдер) аркылуу таасир берүү фактору [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 45-49.
  16. Абдыраманова Ч. Ш. Муфтии как представители религиозной элиты в политических процессах Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Концепт. Научно-методический

- электронный журнал № 4. – Киров, 2018. - С. 150-158.
17. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын жакшыртууда билим берүү сапатын камсыздоо [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 25 – Бишкек, 2018. – С. 49-56.
  18. Абдыраманова Ч. Ш. Повышение ответственности органов местного самоуправления и обучение муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Дуйшо кызы Нуржан, Ч. Ш. Абдыраманова, Мейманов Б.К. // Вестник экономики, права и социологии № 2. – Казань, 2019. – С. 6-9
  19. Абдыраманова Ч. Ш. Опыт обучения английскому языку государственных и муниципальных служащих на примере стипендиатов программы JDS в Кыргызстане [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 52, часть 2, июль. Раздел IV. Политология. – Самара, 2019. – С. 5-9
  20. Абдыраманова Ч. Ш. International experience in public servant' capacity building and its application in the Kyrgyz Republic [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 53, часть 2. Раздел XI. Политология. – Самара, 2019. – С. 75-79
  21. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые вопросы оценки потребностей в обучении государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 82-94
  22. Абдыраманова Ч. Ш. Гендерный компонент в обучении государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 76-82
  23. Абдыраманова Ч. Ш. Развитие и совершенствование системы повышения квалификации в сфере государственного управления и местного самоуправления в Кыргызской республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С.12-18.
  24. Абдыраманова Ч. Ш. State policy of Kyrgyzstan on gender sensitive religious education [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С. 18-25.
  25. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы с осведомленностью молодежи Кыргызстана о цифровой трансформации и доступе к государственным услугам [Текст] / Абдыраманова Ч. Ш. // Актуальные проблемы развития экономики и управления в современных условиях. Материалы II международной научно-практической конференции. Раздел 2. Особенности организации

- государственного и муниципального управления в современных условиях: «социально-экономический аспект». – Москва, 2019. – С. 232-240
26. Абдыраманова Ч. Ш. Оценка осведомленности молодежи о предоставлении государственных и муниципальных услуг в рамках цифровой трансформации Кыргызстана [Текст] / М. А. Парханов, Ч. Ш. Абдыраманова, Т. А. Третьякова // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 124-132.
  27. Абдыраманова Ч. Ш., Парханов М. А. Обучение специалистов по делам молодежи в Кыргызской Республике: опыт реализации и пути совершенствования [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, М. А. Парханов // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 133-143.
  28. Абдыраманова Ч. Ш. Государственная служба Кыргызской Республики: женщины на уровне принятия решений [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник КРСУ, №20. – Бишкек, 2020. – С. 163-167
  29. Абдыраманова Ч. Ш. Роль женщин в системе местного управления Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Тенденции развития науки и образования № 61, часть 11. Раздел XXXII. Политология. – Самара, 2020. – С. 84-88
  30. Абдыраманова Ч. Ш. Women's rights and gender equality in Kyrgyzstan [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 34-39
  31. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые гендерные вопросы в государственном и муниципальном управлении [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Вестник АГУПКР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 7-14

8. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат жана диссертация «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темасы толук бойдон диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максатына жана милдеттерине туура келет.

Авторефератта мазмуну бири-бирине дал келген кыргыз, орус жана англис тилинде резюмеси бар.

9. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө каалоолор

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын диссертациялык ишинин теоретикалык жана методологиялык деңгээлин оң баалоо менен бирге анын кээ бир кемчиликтерин белгилеп, төмөнкү рекомендацияларын сунуштайт элек:

1. Кыргыз саясий илимий басылмасындагы эмгектерден кеңири пайдалынса илимий иштин деңгээли мындан да жогоруламак

2. Дистанттык окутууну кандай жол менен өнүктүрүш керектигин так аныкталбай калган.

3. Эч кимге деле жашыруун эмес, муниципалдык жетекчилердин, айыл өмөт башчыларынын билим денгээли, башкаруучулук тажрыйбасы жөнүндө сындар арбын. Сиздин оюнузча, бул проблеманы чечүүнүн кандай жолдору бар? Негизги фактору эмнеде?

4. Стилистикалык жана грамматикалык жактан айрым каталар кездешет, мисалы кээ бир жерлеринде “саясат таануу” деген сүйлөмдүн ордуна “саясий” сөзү колдонулуп калыптыр.

5. Ошондой эле техникалык мүнөздөгү мүчүлүштүктөр бар, диссертациянын текстин техникалык жактан дагы бир жолу карап чыгуу зарыл.

Жалпысынан диссертациялык изилдөө актуалдуу, коюлган талаптарга жооп берет. Диссертант тарабынан жогорку баага татыктуу көлөмдүү иш аткарылган.

10. Диссертациянын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына туура келиши.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши өз алдынча жазылган жана толугу менен бүткөн изилдөө болуп, «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына толук жооп берет.

Диссертант Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу.

Саясий илимдеринин
доктору

А.И. Токтосунова

Издөнүүчү Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы диссертациясына расмий оппоненттин

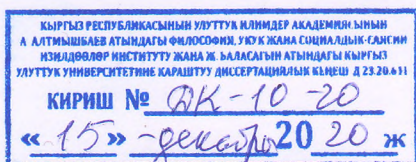
ПИКИРИ

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу жана анын жалпы илимий, жалпы мамлекеттик программалар (практиканын жана илимдин, техниканын өнүгүү талаптары) менен байланышы.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык ишинде Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн жана жарандык коомдун калыптануу шартында мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында билим берүү системасын жакшыртуу жогорку кесипкөй жана жарандык сапаттардын калыптануусун камсыздаган мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын маанилүү адеп-ахлактык баалуулуктарын жана коомдук багытын калыптоонун маанилүү шарты катары чыгат. Кыргыз Республикасы – эгемендүү мамлекет, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасынын калыптануусунун жана өнүгүүсүнүн терең салттарына ээ эмес, бирок бул маселеде дүйнөлүк коомчулуктун тажрыйбасын изилдөө аркылуу ылайыкташууда. Ошондуктан мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясатты улуттук деңгээлде жана бир катар чет өлкөлөрдүн глобализация шарттарында жана дүйнөлүк стандарттар мазмунунда, өз өнүгүүсүн эске алуу менен талдоо саясий илимдин актуалдуу көйгөйү болуп саналат.

Жалпысынан билим берүү жогорку деңгээлде адамдын инсандык сапатын, анын билимин, жөндөмдөрүн, көндүмдөрүн, дүйнө тааным жана жүрүм-турум артыкчылыктарын, ошондой эле коомдун экономикалык, адеп-ахлактык, руханий мүмкүнчүлүктөрүн аныктап келет. Билим берүү чөйрөсү өткөөл коомдо тиги же бул тенденциялардын өнүгүүсүнө таасир берип, жетилген социалдык, саясий жана башка маселелерди чечүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү издеп келет.

Кыргыз мамлекеттүүлүгүнүн жана жарандык коомдун калыптануу шартында мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында билим берүү системасын жакшыртуу жогорку кесипкөй жана жарандык сапаттардын калыптануусун камсыздаган мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын маанилүү адеп-ахлактык баалуулуктарын жана коомдук багытын калыптоонун маанилүү шарты катары чыгат.

Чечилбеген каршылыктардын бар болуусу мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясатты ишке ашыруудагы бир катар кемчиликтердин туруктуулугун аныктап келет. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы билим берүү системасынын колдо бар дал келбестиктери менен көйгөйлөрүнүн өзү, кесиптик кадрлардын кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуудагы мамлекеттик саясаттын ишке ашыруусундагы саясий негиздерди, мыйзам ченемдерин жана механизмдеринин илимий изилдөөсүнүн актуалдуулугун жана артыкчылыгын күн мурун болжоп келет. Мындай изилдөөнүн натыйжалары кошумча кесиптик билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын келечектүү моделдерин иштеп чыгуу үчүн керектүү фундамент болушу мүмкүн.

Диссертациялык изилдөөнүн темасы демилгелүү.

2. Диссертацияда жетишилген илимий жыйынтыктар

Каралып жаткан диссертациялык иште автор төмөнкү илимий тыянактарга келген:

1. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы бир катар кыйынчылыктарга туш болууда: деңгээли эл аралык стандарттар менен берилген жаңы моделин калыптоо керектиги, санарип коомунун шартындагы сабаттуулуктун маанилүү көрсөткүчү катары маалыматка ээ болуу эмес, керек болсо алардын булактарын колдоно билүү да эмес, индивиддин белгилүү кырдаалда кандай маалымат керектигин жана аны кайда издөө керектигин аныктай билүү жөндөмү чыгат. Дистанттык окутууну кошумча билим берүү жаатындагы окутуу системасынын ажырагыс курам бөлүгү катары кийрүү жана активдүү колдонуу.

2. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы кыргызстандык шартта өнүгүп жана мамлекеттик кызматты кайра калыптоосу менен тыгыз байланышып, эгемендүүлүк жылдары жөнөкөй эмес калыптануу жана өнүгүү жолун басып өтүү. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын өнүктүрүү жана жакшыртуусун шарттуу түрдө үч баскычка бөлүүгө болот: 1991-2013 (биринчи), 2013-2018 (экинчи), 2019-2020 (үчүнчү).

3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасын жакшыртуу боюнча актыларга өзгөртүүлөрдү киргизүү Мамзаказды аткаруу практикасы менен шартталган керектиктен жаралат, тактап айтканда: эң арзан бааны эске алуу менен гана эмес, башка маанилүү курам бөлүктөрүн да эске алуу менен өткөрүлгөн курстардын сапатын камсыздоо үчүн Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик кадр кызматынан билим берүү кызматтарын сатып алуу процедураларына өзгөртүүлөрдү киргизүү керек. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы кайра даярдоо

жана квалификациясын жогорулатуу чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын алдыңкы билим берүү мекемесин аныктоодо окуу процессин коштоо максатында тиешелүү кадрлык камсыздоосун да караштыруу зарыл.

4. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу жаатында мамлекеттик саясатты жакшыртуунун артыкчылыктарынын бири болуп окууга тартылган тренерлердин, серепчилердин жана талдоочулардын мотивациясын эмгек төлөө системасын өзгөртүү аркылуу жогорулатуу саналат.

5. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында жалпы жана ведомстволук багыты боюнча окутуунун натыйжалуулугунун баалоосу жана мониторинги (адистер, социологдор, эксперттерди жана кенешчилерди тартуу менен) белгиленген окуу жаатындагы системанын саясатын аныктоочу орган катары Мамлекеттик кадр кызматынын укугу болушу керек. Ошондой эле керектөөлөрдү сапаттуу баалоо механизмдерин иштеп чыгуу жана кийрүү керек, бул өз иретинде, ведомстволук окутуу жаатындагы жагдайды жакшыртмакчы.

6. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кайра даярдоо жана квалификациясын жакшыртуу боюнча тренерлер мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызмат жаатында теориялык билимге, практикалык жөндөмдөргө жана көндүмдөргө ээ болуп, ошондой эле интерактивдүү ыкмаларды колдоно билиши зарыл. Бул учурда теория менен практиканын катышы паритеттүү - 50% жана 50% тиешелүү түрдө болушу керек. Учурда кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасына мамлекеттик жана муниципалдык кызматта иш тажрыйбасы бар тренерлер жетишсиз санда тартылып келет.

7. Чет элдеги мамлекеттик кызматтын баалуу адеп-ахлактык принциптери мамлекеттин коррупция сыяктуу кубулушу менен күрөшүнүн алкагында эволюциялык жол менен калыптанып келген. Аларды колдонуу тажрыйбасы олуттуу изилдөөнү талап кылып Кыргызстандын практикасында чыгармачыл пайдаланылса болот. Кыргыз Республикасындагы башкаруу кадрларын кесиптик даярдоо системасындагы заманбап усулдуктардын жана окутуу технологияларынын маанилүү милдети болуп башкаруу кадрларынын социалдык-маанилүү ченемдерин жана баалуу багыттарын калыптоо саналат.

8. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча жергиликтүү башкаруу жаатарынын угучууларына 2021-жылдан баштап инсандык өнүгүүсү жана өз алдынча өнүгүүсү боюнча курстарды киргизүү.

9. Кыргызстанда жакынкы жылдарга кошумча билим берүү жаатында окуунун милдеттүүлүгүн жана керектигин эске алып мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу билим берүү системасынын мамлекеттик саясатын мамлекеттик кызматтын маселелерин айкаштыруу үчүн социалдык-саясий институт катары андан ары бекемдөө керектиги айкын болду. Бул учурда башкаруу керектөөлөрүнө жооп кайтаруунун жетишсиз ыкчамдыгы жана натыйжалуулугу эске алынышы керек. Билим

берүү саясатына болгон заманбап талаптардын өзгөчөлүгү – бул үзгүлтүксүз билим берүү коомунун өнүгүүсүнүн жаңы баскычы, б. а. өмүр бою билим алуу негизги тенденциясы болуп калмакчы. Жалпысынан мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесипкөйлүгүнө жана натыйжалуулугуна негизделген башкаруу маданияты катары меритократиялык баалуулуктарды кийрүү караштырылат. Бул учурда «карьералык лифттерди» калыптоо кыйла маанилүү фактор болмокчу.

10. Диссертацияда берилген маалыматтардын талдоосу пайда болуп жаткан карама-каршылыктарды аныктоого жол бермекчи, аларга башкаруу кадрларын окуу программаларынан гуманитардык курам бөлүгүн жууп чыгаруу; эскирген кесипкөйлүк менен башкаруудагы стереотиптер жана социалдык-экономикалык өнүгүү керектөөлөрү ортосундагы каршылыктар кирет. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесиптик билим алуусундагы караштырылган тенденциялар жана карама-каршылыктар кесиптик билим берүү системасы комплекстүү жана келечектүү болуп, ал эми аны модернизациялоо мазмуну кызматтын кадрдык потенциалынын өнүгүү керектөөсүнө, инсандын, коомдун жана мамлекеттин керектөөсүнө дал келиши зарыл деп айтууга жол берет.

11. Адеп-ахлактык маданият базиси адам маданиятынын өзөгүн түзүп, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын окуу процессинде калыптанып келет. Окуу дисциплиналарынын кайра багыттоосунун жүрүшүндө Кыргызстан коомунун трансформация болуп жаткан адеп-ахлактык нарктуулугун изилдөөгө, моралдык аң-сезим менен рыноктук социалдык-экономикалык карым катнаштардын өз аракеттешүүсүнө арналган атайы курстарды жана бөлүмдөрдү киргизүүнү караштыруу зарыл. Бул окуу программаларына Кыргызстан коомундагы моралдын өнүгүү жолундагы адеп-ахлактык карама-каршылыктарды жана тоскоолдуктарды талдоого, адеп-ахлак абалынын терс өзгөрүшүнө алып келген тенденцияларды баамдоого арналган темаларды кошуунун талап кылат.

12. Мамлекеттик кызматчылардын кесиптик даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуусунун заманбап системасынын калыптануусу коомдук экономикалык жана саясий системасынын олуттуу түзүмдүк трансформация учурунда, узакка созулган системалык кризисти жеңүү маалында жүрүп жатат. Бул башкаруу борбордошуусунун болушунда көзөмөлдү камсыздоону жана билим берүү сапатын жакшыртууну болжойт. Түпкү уюштуруучулук, түзүмдүк кайра түзүү аркылуу терс көрүнүштөрдү жеңүү боюнча чараларды кабыл алуу, Кыргыз Республикасынын өнүгүүсүнүн социалдык-экономикалык жана саясий шарттарына жана жогору өнүккөн өлкөлөрдүн прогрессивдүү тажрыйбасына ылайык окуу мазмунун жаңылоо керек.

3. Диссертациянын илимий практикалык маанисин ачууда изилдөөгө алынган актуалдуу маселелерди чечүүдө иштин илимий жыйынтыктарынын ички биримдигин жана багыттуулугун баалоо.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык мааниси кесиптик билим берүү системасына карата коюлган талаптарга ылайык Кыргыз Республикасында башкаруу кадрларын кесиптик даярдоосунун теориялык жоболорун жана практикалык тажрыйбаларын системалаштыруусу менен жалпылаштыруусунда. Калыптанган натыйжалар менен сунуштар билим берүү практикасынын милдеттерин чечүү үчүн теориялык-методологиялык негизди кеңейтет (билим берүү программаларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматтын кадрдык саясатын ишке ашыруу механизмдерин, персоналдын кесиптик өнүгүүсүн башкаруу технологияларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын карьералык илгерилөөсүндө билим берүүнүн кийрилишин иштеп чыгуу).

Диссертациянын практикалык мааниси кийинки мүмкүнчүлүктөрдө камтылган: мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында окутууну жакшыртуу программаларын иштеп чыгууда автордун сунуштарын колдонуу; мамказ тематикаларын калыптоодо сунуштарды колдонуу; мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу жаатында мамлекеттик кадр саясатынын концептуалдык жоболорун конкреттештирүү.

Диссертант тарабынан сунушталган илимий жоболор, сунуштар жана корутундулар саясат таануу илиминде мамлекеттик жана өз алдынча башкаруу органдырында иштеген кызматкерлердин билим алуусунда мамлекеттик саясатынын тийгизген таасири боюнча жүргүзүлгөн изилдөөлөргө өбөлгө түзөрү талашсыз.

4. Сунушталган жыйынтыктардын жаңылык деңгээли

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясаттын көйгөйлөрүн комплекстүү изилдөөнүн натыйжасында жаңы натыйжалар алынды: кесиптик кадрларды даярдоодо концептуалдык мамилелердин компоненттери аныкталды; Кыргыз Республикасындагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасынын негизги өнүгүү баскычтарынын комплекстүү талдоосу ишке ашырылды; кошумча билим берүүнүн калыптануу, ишке ашуу жана жакшыруусуна саясий модернизациялардын таасир этүү жаратылышы көрсөтүлдү; мамлекеттик башкаруу жана муниципалдык башкаруу жаатындагы кызматчыларды окутуу боюнча батыш парадигма өлкөлөрүнүн моделдеринин терс жана оң таасирин талдоосу менен Кыргызстанга кээ бир керектүү шарттары каралат; кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасы инновацияларга жана инсандык жактан өсүүгө

багытталат; мамлекеттик органдар жана кошумча билим берүү институттары ортосунда өз ара аракеттешүүсүнүн айрым өзгөчөлүктөрү аныкталды.

Чолпон Абдыраманованын диссертациялык ишинин илимий жаңылыгы анын Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгек болушунда. Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар логикалык жактан ырааттуулукка жана системалуулукка ээ.

Ошол себептен, бул илимий эмгекти теориялык жана практикалык жактан аныкталган өзгөчөлүктөрдүн негизинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасын жакшыртуунун стратегиялык багыттары белгилендиктен дээрлик баалуу эмгектердин бири катары кароого негиз бар.

5. Диссертациядагы жетишилген илимий жыйынтыктардын практикалык маанилүүлүгү.

Жүргүзүлгөн илимий изилдөөлөрдүн натыйжалары, тыянактары теориялык, методологиялык баяндамалар жана саясат таануу изилдөөлөрдүн натыйжалары мамлекеттик кызматкерлерди, муниципалдык кызматкерлерди, саясий орундарды ээлеген адамдарды окутууда, мамлекеттик саясатты жакшыртууда жана өзгөртүүдө этаптуу жүргүзүлө турган изилдөөлөрдө негизги база катары колдонууга болот. Кошумча окутуу жаатындагы Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатын аныктоо жана аны өнүктүрүү жана жакшыртуу боюнча практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Изилдөө ишинде белгиленген тыянактардын, корутундулардын, жана сунуштардын практикалык маанилүүлүгү өтө жогору.

6. Диссертациядагы ар бир жыйынтыктын жана корутундунун (илимий жоболордун) негиздүүлүгү жана ынанымдуулук деңгээли.

Бул иш Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгеги болууда.

Изилдөөнүн түзүлүшү логикалык жактан туура. Бардык бөлүмдөр мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүүдө мамлекеттик саясаттын маселелерин ачып берүүдө туура бөлүштүрүлгөн. Саясий институттар, процесстер жана технологиялар - 23.00.02 – адистиги боюнча изилдөө ишинин талаптарына дал келет.

Тыянак 1. «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы», «кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу», «мамлекеттик жана муниципалдык кызматчынын жетиктиги», «билим берүүнүн үзгүлтүксүздүгү жана туруктуулугу», «билим берүүдө

керектөөлөрдү баалоо» түшүнүктөрү караштырылып, талданды. Мунун негизинде окуу процесси кандайча жүргүзүлөрүн жана тренингдер сапаты кандайча бааланарын көрсөткөн бир катар көз караштар жалпыланды.

Тыянак 2. Илимий-колдонмо ыкмалардын кошумча кесиптик билим берүү: саясат тануу, философиялык, социологиялык системасынын талдоосуна болгон өз ара байланышы, аракеттешүүсү изилденди. Саясат таануу жана философиялык мамилелеринин колдонулушу билим берүү маселелерин инсандык чендин кеңири түшүнүгүндө, жана ошол эле убакта саясий институттардын жана процесстердин алкагында, караштырууга жол берери; социологиялык мамиле кошумча кесиптик билим берүү көйгөйлөрүн изилдөөдө анын эки – коомдук жана инсандык тарабын айкаштырууга жол берери; институттук мамиле билим берүүнү социалдык жана жеке деңгээлде изилдөөгө мүмкүнчүлүк берери негизделди.

Тыянак 3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик даярдык системасында билим берүү технологияларынын маанилүү милдети болуп, башкаруу кадрларынын адеп-ахлактык ченемдерин жана баалуулук багыттарын калыптоо саналары негизделди.

Тыянак 4. Башкаруу кадрларынын кесиптик даярдоосунда болгон керектөөлөр менен кесиптик кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуунун сапаты, окуу процессин гуманизациялаштыруу керектиги, тренерлердин кесипкөйлүгүн жогорулатуусу, заманбап окууга башкаруу структуралардын кадрдык керектөөлөрү.

Тыянак 5. Башкаруу жаатындагы кадрларынын кесиптик даярдоосунда заманбап интерактивдүү методологияларды жана дистанттык технологияларын өздөштүрүү, башкаруучу кадрлардын кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда карьералык мотивациясын бекемдөө, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу чөйрөлөрүндө башкаруучу кадрларды кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда каражаттардын жетишсиздиги. Коомдун санариптешүү багыттарын эске алуу менен, мамлекеттик кызматчыларды даярдоодо окуу программаларын жана пландарын жаңы мазмун менен толтуруу керектиги.

Тыянак 6. Билим берүүнүн дем берүү, жетиктик, туруктуулук, гуманизациялаштыруусуна жана анын алдыга озгон мүнөзүнө багыттар, жана ошондой эле башкаруу кадрларынын, анын ичинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды, кесиптик билим алуусунун мазмундук негизин толук чагылдырган үзгүлтүксүз билим берүүнүн системасын калыптоо принциптери аныкталып, мүнөздөлдү.

Тыянак 7. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу сапатынын мүнөздөмөлөрү негизделди. Аларга: кесиптик билим көлөмү жана түзүмү, кесиптик стратегиялык ой жүгүртүү түрү, башкаруу кадрларынын практикалык ишмердүүлүгүнүн өзгөчөлүгү жана мазмуну жана ролдук багыты, ошондой эле башкаруу чечимдерин кабыл алуу жөндөмдөрү

жана кызматчылардын жүрүм-турумунун, ишмердүүлүгүнүн адеп-ахлактык принциптери кирет.

Тыянак 8. Кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу курстарын жетиштүү жогорку сапаттуу деңгээлде аткарууга жолтоо болгон көйгөйлөр аныкталды. Билим берүү процессин жакшыртуу, өткөрүлгөн тренингдердин сапатын камсыздоо үчүн практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Тыянак 9. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасынын негизги багыттары изилденди. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу максаттары менен реформаланып жаткан кыргызстан коомунун керектөөлөрүнүн ортосунда байланыш түзүлдү.

7. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана корутундуларынын жарыяланышы.

Диссертациянын негизги мазмуну, жыйынтыктары жана жоболору төмөнкү илимий макалаларда жана басылмаларда жарык көргөн:

1. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы инновациялык мамилелер [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 121-124.
2. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы үзгүлтүксүз принциби [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 124-126.
3. Абдыраманова Ч. Ш. Вопросы переподготовки и повышения квалификации государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 97-100.
4. Абдыраманова Ч. Ш. Реформа государственной службы и развитие системы обучения госслужащих в Кыргызской Республике [Текст] / Т. О. Ожукеева, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 94-97.
5. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатында окутуу системасын өркүндөтүү жолдору [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. - С. 64-67.
6. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик кызматчылардын айрым топторунун квалификациясын жогорулатууга болгон муктаждыктарды изилдөө маселелери [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. – С. 67-70.
7. Абдыраманова Ч. Ш. Меритократические ценности и система обучения государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики

- [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 100-105.
8. Абдыраманова Ч. Ш. Обучение государственных и муниципальных служащих по делам молодежи для решения проблем местных сообществ [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 91-94.
  9. Абдыраманова Ч. Ш. Possible approaches to optimization of an aiyl okmotu [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Эгемен өлкө. Демократиялуу коом. Эркин атуу. Бишкек, 2016. – С. 83-96. – 377 с.
  10. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы в развитии системы обучения государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. - С. 88-92.
  11. Абдыраманова Ч. Ш. Необходимость внедрения мониторинга и оценки для совершенствования системы обучения государственных и муниципальных служащих [Текст] / Т. А. Третьякова, Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. - С. 104-108.
  12. Абдыраманова Ч. Ш. Использование игровых форм при обучении государственных и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. - С. 45-49.
  13. Абдыраманова Ч. Ш. Применительность международной практики к обучению государственных гражданских и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. - С. 49-54.
  14. Абдыраманова Ч. Ш. Бейөкмөттүк уюмдардын мамлекеттик органдар менен адистердин квалификациясын жогорулатуу аракеттери [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 41-45.
  15. Абдыраманова Ч. Ш. Кыргызстандагы мамлекеттик эмес уюмдардын лидерлери жана кошумча окутуу (тренингдер) аркылуу таасир берүү фактору [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 45-49.
  16. Абдыраманова Ч. Ш. Муфтии как представители религиозной элиты в политических процессах Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Концепт. Научно-методический электронный журнал № 4. – Киров, 2018. - С. 150–158.
  17. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын жакшыртууда билим берүү сапатын камсыздоо [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 25 – Бишкек, 2018. – С. 49-56.
  18. Абдыраманова Ч. Ш. Повышение ответственности органов местного

- самоуправления и обучение муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Дуйшо кызы Нуржан, Ч. Ш. Абдыраманова, Мейманов Б.К. // Вестник экономики, права и социологии № 2. – Казань, 2019. – С. 6-9
19. Абдыраманова Ч. Ш. Опыт обучения английскому языку государственных и муниципальных служащих на примере стипендиатов программы JDS в Кыргызстане [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 52, часть 2, июль. Раздел IV. Политология. – Самара, 2019. – С. 5-9
  20. Абдыраманова Ч. Ш. International experience in public servant' capacity building and its application in the Kyrgyz Republic [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 53, часть 2. Раздел XI. Политология. – Самара, 2019. – С. 75-79
  21. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые вопросы оценки потребностей в обучении государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 82-94
  22. Абдыраманова Ч. Ш. Гендерный компонент в обучении государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 76-82
  23. Абдыраманова Ч. Ш. Развитие и совершенствование системы повышения квалификации в сфере государственного управления и местного самоуправления в Кыргызской республике. [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С. 12-18.
  24. Абдыраманова Ч. Ш. State policy of Kyrgyzstan on gender sensitive religious education [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С. 18-25.
  25. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы с осведомленностью молодежи Кыргызстана о цифровой трансформации и доступе к государственным услугам [Текст] / Абдыраманова Ч. Ш. // Актуальные проблемы развития экономики и управления в современных условиях. Материалы II международной научно-практической конференции. Раздел 2. Особенности организации государственного и муниципального управления в современных условиях: «социально-экономический аспект». – Москва, 2019. - С. 232-240
  26. Абдыраманова Ч. Ш. Оценка осведомленности молодежи о предоставлении государственных и муниципальных услуг в рамках цифровой трансформации Кыргызстана [Текст] / М. А. Парханов, Ч. Ш. Абдыраманова, Т. А. Третьякова // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 124-132.
  27. Абдыраманова Ч. Ш., Парханов М. А. Обучение специалистов по делам молодежи в Кыргызской Республике: опыт реализации и пути

- совершенствования [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, М. А. Парханов // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 133-143.
28. Абдыраманова Ч. Ш. Государственная служба Кыргызской Республики: женщины на уровне принятия решений [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник КРСУ, №20. – Бишкек, 2020. – С. 163-167
29. Абдыраманова Ч. Ш. Роль женщин в системе местного управления Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Тенденции развития науки и образования № 61, часть 11. Раздел XXXII. Политология. – Самара, 2020. – С. 84-88
30. Абдыраманова Ч. Ш. Women's rights and gender equality in Kyrgyzstan [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 34-39
31. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые гендерные вопросы в государственном и муниципальном управлении [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Вестник АГУПКР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 7-14

8. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат жана диссертация «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темасы толук бойдон диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максатына, милдеттерине толугу менен туура келет.

Авторефератта мазмуну бири-бирине дал келген кыргыз, орус жана англис тилинде резюмеси бар.

9. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө каалоолор.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын диссертациялык ишинин натыйжаларын, изилдөөнүн актуалдуулугун жана маанилүүлүгүн оң баалоо менен бирге анын кээ бир кемчиликтерин белгилөөгө болот:

1. Теоретикалык бөлүгүн кеңейтип, башка тармактардагы билим берүүнүн, квалификациясын жогорулатуудагы мамлекеттик саясатты чагылдарса болмок.

2. Диссертацияда изденүүчү илимий-теориялык материалдарды анализдеп жатканда өз оюн билдирген эмес, башкача айтканда кайсы илимий-теорияны колдоорун же тескерисинче полемикалык көз карашта экенин ачык билдирген эмес.

3. Диссертацияда стилистикалык жана грамматикалык жактан айрым каталар кездешет жана ошондой эле техникалык мүнөздөгү мүчүлүштүктөр бар, мисалы:

- текст боюнча кээ бир жерлерде “саясат” деген сөздүн ордуна “саясыят” деп жазылып калган ж.б.у.с.

“Жетишилген илимий жыйынтыктар” деген бөлүктө:

- п.1. “керек болсо” деген сүйлөмдү алып салыш керек, эмне дегенде өтө эле курч маани берип турат;
- п.8 “2021 жылдан баштап” деген жерге “жакынкы жылдардан баштап” деп ондош керек анткени кайсы жылдан баштап кийрилет ал Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн же Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик кадр кызматынын чечимдери болмокчу;
- п.10. “Гуманитардык курам болугун жууп чыгаруу ордуна” дегендин ордуна “Гуманитардык курам бөлүгүн жаңылоону” деп айтсак туура болот;
- п.11 “атайы курстарды” деген сүйлөмдү “атайын курстарды” ондош керек. Сунушталган жыйынтыкталган жаңылык деңгээли деген бөлүктө п.4. “баалуу” ордуна “басымдуу” же болбосо “алгачкы”) эмгектердин бири катары кароого негиз бар.

Жалпысынан диссертациялык изилдөө актуалдуу, коюлган талаптарга жооп берет. Диссертант тарабынан жогорку баага татыктуу көлөмдүү иш аткарылган.

10. Диссертациянын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына туура келиши.

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши өз алдынча жазылган жана толугу менен бүткөн изилдөө болуп, «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына толук жооп берет.

Диссертант Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу.

Саясий илимдеринин доктору, профессор

А.Д. Дононбаев

Подпись заверяю
Начальник
Управления кадров
ГОУВПО КРСУ

Касалиев Г.И.

Издөнүүчү Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 “саясий институттар, процесстер жана технологиялар” адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы диссертациясына расмий оппоненттин

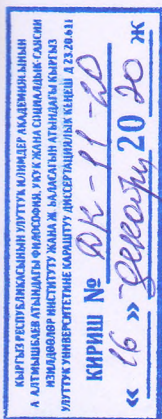
ПИКИРИ

1. *Диссертациянын темасынын актуалдуулугу жана анын жалпы илимий, жалпы мамлекеттик программалар (практиканын жана илимдин, техниканын өнүгүү талаптары) менен байланышы*

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык ишинде чет өлкөлүк жана кыргызстандык изилдөөчүлөрдүн эмгектерине таянуу менен мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу жаатындагы мамлекеттик саясатты калыптаган ички механизмдерин, алдыңкы тенденцияларын жана өзгөчөлүктөрүн, улуттук булактарын жана процесстерин көрсөтүү максатында башкаруучуларды окутуу жаатындагы мамлекеттик өнүгүүнүн советтик жана советтик мезгилден кийинки мезгилдерге саясат таануу экскурстары жасалды. Компетенттүү мамиле жана мотивациялык аспектинин эл аралык тажрыйбасы изилденди. Кыргыз Республикасындагы мамлекеттик кызматтын реформалоосунун негизги баскычтары, социалдык компонентаны эске алуу, билим берүү сапатын камсыздоо, инновациялык мамилелерди жана маалымат технологияларын эске алуу керектиги берилди.

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясат маселеси курчтугуна карабастан өлкө ичиндеги саясат таануу изилдөөлөрдө жөндүү теориялык жана эмпирикалык чечмелөөгө ээ болгон жок. Мындан тышкары, «мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясат» терминин өзү кыргызстандык илимпоздор сыяктуу эле, чет өлкөлүк окумуштуулар арасында да конвенциалдуу түшүндүрмөгө ээ эмес.

Чечилбеген каршылыктардын бар болуусу мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясатты ишке ашыруудагы бир катар кемчиликтердин туруктуулугун аныктап келет. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы билим берүү системасынын колдо бар дал келбестиктери менен көйгөйлөрүнүн өзү, кесиптик кадрлардын кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуудагы мамлекеттик саясаттын ишке ашыруусундагы саясий негиздерди, мыйзам ченемдерин жана механизмдеринин фундаменталдуу илимий изилдөөсүнүн актуалдуулугун

жана артыкчылыгын күн мурун болжоп келет. Мындай изилдөөнүн натыйжалары кошумча кесиптик билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын келечектүү моделдерин иштеп чыгуу үчүн керектүү фундамент болушу мүмкүн.

2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында көрсөтүлгөн максаттарга жетүү жана стратегиялык милдеттерди аткаруу коом жана мамлекеттик бардык тиричилик тармагын мамлекеттик жана муниципалдык башкаруунун стратегиялык багытталган кадрлары менен камсыздоо шартында мүмкүн болот. Ошол эле учурда негизги принциптеринин бири болуп бүтүн жашоосу боюнча кесиптик билим алуусун колдоо, жетиктик деңгээлин жогорулатуу, жогорку дем берүү, келечектүү жөндөмдөрдү үзгүлтүксүз калыптоо жана билим берүү сапатын камсыздоо болот. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын ишмердүүлүгүнүн кесипкөйлүгүнө жана натыйжалуулугуна негизделген меритократия маданияты катуу кийрилет деп караштырылат. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматта алардын ишмердүүлүгү Кыргызстан элинин социалдык алгылыктуу жашоо шартын камсыздоого багытталган өлкөнүн мыкты кадрлары эмгектениши керек.

Жалпысынан билим берүү жогорку деңгээлде адамдын инсандык сапатын, анын билимин, жөндөмдөрүн, көндүмдөрүн, дүйнө тааным жана жүрүм-турум артыкчылыктарын, ошондой эле коомдун экономикалык, адеп-ахлактык, руханий мүмкүнчүлүктөрүн аныктап келет. Билим берүү чөйрөсү өткөөл коомдо тиги же бул тенденциялардын өнүгүүсүнө таасир берип, жетилген социалдык, саясий жана башка маселелерди чечүү үчүн мүмкүнчүлүктөрдү издеп келет.

Чечилбеген каршылыктардын бар болуусу мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасындагы мамлекеттик саясатты ишке ашыруудагы бир катар кемчиликтердин туруктуулугун аныктап келет. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы билим берүү системасынын колдо бар дал келбестиктери менен көйгөйлөрүнүн өзү, кесиптик кадрлардын кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуудагы мамлекеттик саясаттын ишке ашыруусундагы саясий негиздерди, мыйзам ченемдерин жана механизмдеринин фундаменталдуу илимий изилдөөсүнүн актуалдуулугун жана артыкчылыгын күн мурун болжоп келет. Мындай изилдөөнүн натыйжалары кошумча кесиптик билим берүү жаатындагы мамлекеттик саясаттын келечектүү моделдерин иштеп чыгуу үчүн керектүү фундамент болушу мүмкүн.

Диссертациялык изилдөөнүн темасы демилгелүү.

2. Диссертацияда жетишилген илимий жыйынтыктар

Каралып жаткан диссертациялык иште автор төмөнкү илимий тыянактарга келген:

1. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы бир катар кыйынчылыктарга туш болууда: деңгээли эл аралык стандарттар менен берилген жаңы моделин калыптоо керектиги, санарип коомунун шартындагы сабаттуулуктун маанилүү көрсөткүчү катары малыматка ээ болуу эмес, керек болсо алардын булактарын колдоно билүү да эмес, индивиддин белгилүү кырдаалда кандай маалымат керектигин жана аны кайда издөө керектигин аныктай билүү жөндөмү чыгат. Дистанттык окутууну кошумча билим берүү жаатындагы окутуу системасынын ажырагыс курам бөлүгү катары кийрүү жана активдүү колдонуу.

2. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы кыргызстандык шартта өнүгүп жана мамлекеттик кызматты кайра калыптоосу менен тыгыз байланышып, эгемендүүлүк жылдары жөнөкөй эмес калыптануу жана өнүгүү жолун басып өттү. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын өнүктүрү шарттуу түрдө үч баскычка бөлүүгө болот: 1991-2013 (биринчи), 2013-2018 (экинчи), 2019-2021 (үчүнчү).

3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасын жакшыртуу боюнча актыларга өзгөртүүлөрдү киргизүү Мамзаказды аткаруу практикасы менен шартталган керектиктен жаралат, тактап айтканда: эң арзан бааны эске алуу менен гана эмес, башка маанилүү курам бөлүктөрүн да эске алуу менен өткөрүлгөн курстардын сапатын камсыздоо үчүн Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик кадр кызматынан билим берүү кызматтарын сатып алуу процедураларына өзгөртүүлөрдү киргизүү керек. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын алдыңкы билим берүү мекемесин аныктоодо окуу процессин коштоо максатында тиешелүү кадрлык камсыздоосун да караштыруу зарыл.

4. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу жаатында мамлекеттик саясатты жакшыртуунун артыкчылыктарынын бири болуп окууга тартылган тренерлердин, серепчилердин жана талдоочулардын мотивациясын эмгек төлөө системасын өзгөртүү аркылуу жогорулатуу саналат.

5. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында жалпы жана ведомстволук багыты боюнча окутуунун натыйжалуулугунун баалоосу жана мониторинги (адистер, социологдор, эксперттерди жана кенешчилерди тартуу менен) белгиленген окуу жаатындагы системанын саясатын аныктоочу орган катары Мамлекеттик кадр кызматынын укугу болушу керек. Ошондой эле керектөөлөрдү сапаттуу баалоо механизмдерин иштеп чыгуу жана кийрүү керек, бул өз иретинде, ведомстволук

окутуу жаатындагы жагдайды жакшыртмакчы.

6. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кайра даярдоо жана квалификациясын жакшыртуу боюнча тренерлер мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызмат жаатында теориялык билимге, практикалык жөндөмдөргө жана көндүмдөргө ээ болуп, ошондой эле интерактивдүү ыкмаларды колдоно билиши зарыл. Бул учурда теория менен практиканын катышы паритеттүү - 50% жана 50% тиешелүү түрдө болушу керек. Учурда кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасына мамлекеттик жана муниципалдык кызматта иш тажрыйбасы бар тренерлер жетишсиз санда тартылып келет.

7. Чет элдеги мамлекеттик кызматтын баалуу адеп-ахлактык принциптери мамлекеттин коррупция сыяктуу кубулушу менен күрөшүнүн алкагында эволюциялык жол менен калыптанып келген. Аларды колдонуу тажрыйбасы олуттуу изилдөөнү талап кылып Кыргызстандын практикасында чыгармачыл пайдаланылса болот. Кыргыз Республикасындагы башкаруу кадрларын кесиптик даярдоо системасындагы заманбап усулдуктардын жана окутуу технологияларынын маанилүү милдети болуп башкаруу кадрларынын социалдык-маанилүү ченемдерин жана баалуу багыттарын калыптоо саналат.

8. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча жергиликтүү башкаруу жаатарынын угучууларына 2021-жылдан баштап инсандык өнүгүүсү жана өз алдынча өнүгүүсү боюнча курстарды киргизүү.

9. Кыргызстанда жакынкы жылдарга кошумча билим берүү жаатында окуунун милдеттүүлүгүн жана керектигин эске алып мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу билим берүү системасынын мамлекеттик саясатын мамлекеттик кызматтын маселелерин айкаштыруу үчүн социалдык-саясий институт катары андан ары бекемдөө керектиги айкын болду. Бул учурда башкаруу керектөөлөрүнө жооп кайтаруунун жетишсиз ыкчамдыгы жана натыйжалуулугу эске алынышы керек. Билим берүү саясатына болгон заманбап талаптардын өзгөчөлүгү – бул үзгүлтүксүз билим берүү коомунун өнүгүүсүнүн жаңы баскычы, б. а. өмүр бою билим алуу негизги тенденциясы болуп калмакчы. Жалпысынан мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесипкөйлүгүнө жана натыйжалуулугуна негизделген башкаруу маданияты катары меритократиялык баалуулуктарды кийрүү караштырылат. Бул учурда «карьералык лифттерди» калыптоо кыйла маанилүү фактор болмокчу.

10. Диссертацияда берилген маалыматтардын талдоосу пайда болуп жаткан карама-каршылыктарды аныктоого жол бермекчи, аларга башкаруу кадрларын окуу программаларынан гуманитардык курам бөлүгүн жууп чыгаруу; эскирген кесипкөйлүк менен башкаруудагы стереотиптер жана

социалдык-экономикалык өнүгүү керектөөлөрү ортосундагы каршылыктар кирет. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын кесиптик билим алуусундагы караштырылган тенденциялар жана карама-каршылыктар кесиптик билим берүү системасы комплекстүү жана келечектүү болуп, ал эми аны модернизациялоо мазмуну кызматтын кадрдык потенциалынын өнүгүү керектөөсүнө, инсандын, коомдун жана мамлекеттин керектөөсүнө дал келиши зарыл деп айтууга жол берет.

11. Адеп-ахлактык маданият базиси адам маданиятынын өзөгүн түзүп, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын окуу процессинде калыптанып келет. Окуу дисциплиналарынын кайра багыттоосунун жүрүшүндө Кыргызстан коомунун трансформация болуп жаткан адеп-ахлактык нарктуулугун изилдөөгө, моралдык аң-сезим менен рыноктук социалдык-экономикалык карым катнаштардын өз аракеттешүүсүнө арналган атайы курстарды жана бөлүмдөрдү киргизүүнү караштыруу зарыл. Бул окуу программаларына Кыргызстан коомундагы моралдын өнүгүү жолундагы адеп-ахлактык карама-каршылыктарды жана тоскоолдуктарды талдоого, адеп-ахлак абалынын терс өзгөрүшүнө алып келген тенденцияларды баамдоого арналган темаларды кошуунун талап кылат.

12. Мамлекеттик кызматчылардын кесиптик даярдоо, кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуусунун заманбап системасынын калыптануусу коомдук экономикалык жана саясий системасынын олуттуу түзүмдүк трансформация учурунда, узакка созулган системалык кризисти жеңүү маалында жүрүп жатат. Бул башкаруу борбордошуусунун болушунда көзөмөлдү камсыздоону жана билим берүү сапатын жакшыртууну болжойт. Түпкү уюштуруучулук, түзүмдүк кайра түзүү аркылуу терс көрүнүштөрдү жеңүү боюнча чараларды кабыл алуу, Кыргыз Республикасынын өнүгүүсүнүн социалдык-экономикалык жана саясий шарттарына жана жогору өнүккөн өлкөлөрдүн прогрессивдүү тажрыйбасына ылайык окуу мазмунун жаңылоо керек.

3. Диссертациянын илимий практикалык маанисин ачууда изилдөөгө алынган актуалдуу маселелерди чечүүдө иштин илимий жыйынтыктарынын ички биримдигин жана багыттуулугун баалоо

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темадагы диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык мааниси кесиптик билим берүү системасына карата коюлган талаптарга ылайык Кыргыз Республикасында башкаруу кадрларын кесиптик даярдоосунун теориялык жоболорун жана практикалык тажрыйбаларын системалаштыруусу менен жалпылаштыруусунда. Калыптанган натыйжалар

менен сунуштар билим берүү практикасынын милдеттерин чечүү үчүн теориялык-методологиялык негизди кеңейтет (билим берүү программаларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматтын кадрдык саясатын ишке ашыруу механизмдерин, персоналдын кесиптик өнүгүүсүн башкаруу технологияларын, мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын карьералык илгерилөөсүндө билим берүүнүн кийрилишин иштеп чыгуу).

Диссертациянын практикалык мааниси кийинки мүмкүнчүлүктөрдө камтылган: мамлекеттик органдар жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатында окутууну жакшыртуу программаларын иштеп чыгууда автордун сунуштарын колдонуу; мамзаказ тематикаларын калыптоодо сунуштарды колдонуу; мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу жаатында мамлекеттик кадр саясатынын концептуалдык жоболорун конкреттештирүү.

Диссертант тарабынан сунушталган илимий жоболор, сунуштар жана корутундулар саясат таануу илиминде мамлекеттик жана өз алдынча башкаруу органдырында иштеген кызматкерлердин билим алуусунда мамлекеттик саясатынын тийгизген таасири боюнча жүргүзүлгөн изилдөөлөргө өбөлгө түзөрү талашсыз.

4. Сунушталган жыйынтыктардын жаңылык деңгээли

Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу боюнча мамлекеттик саясаттын көйгөйлөрүн комплекстүү изилдөөнүн натыйжасында жаңы натыйжалар алынды: кесиптик кадрларды даярдоодо концептуалдык мамилелердин компоненттери аныкталды; Кыргыз Республикасындагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасынын негизги өнүгүү баскычтарынын комплекстүү талдоосу ишке ашырылды; кошумча билим берүүнүн калыптануу, ишке ашуу жана жакшыруусуна саясий модернизациялардын таасир этүү жаратылышы көрсөтүлдү; мамлекеттик башкаруу жана муниципалдык башкаруу жаатындагы кызматчыларды окутуу боюнча батыш парадигма өлкөлөрүнүн моделдеринин терс жана оң таасирин талдоосу менен Кыргызстанга кээ бир керектүү шарттары каралат; кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу системасы инновацияларга жана инсандык жактан өсүүгө багытталат; мамлекеттик органдар жана кошумча билим берүү институттары ортосунда өз ара аракеттешүүсүнүн айрым өзгөчөлүктөрү аныкталды.

Чолпон Абдыраманованын диссертациялык ишинин илимий жаңылыгы анын Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгек

болушунда. Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар логикалык жактан ырааттуулукка жана системалуулукка ээ.

Ошол себептен, бул илимий эмгекти теориялык жана практикалык жактан аныкталган өзгөчөлүктөрдүн негизинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасын жакшыртуунун стратегиялык багыттары белгилендиктен дээрлик баалуу эмгектердин бири катары кароого негиз бар.

5. Диссертациядагы жетишилген илимий жыйынтыктардын практикалык маанилүүлүгү

Жүргүзүлгөн илимий изилдөөлөрдүн натыйжалары, тыянактары теориялык, методологиялык баяндамалар жана саясат таануу изилдөөлөрдүн натыйжалары мамлекеттик кызматкерлерди, муниципалдык кызматкерлерди, саясий орундарды ээлеген адамдарды окутууда, мамлекеттик саясатты жакшыртууда жана өзгөртүүдө этаптуу жүргүзүлө турган изилдөөлөрдө негизги база катары колдонууга болот. Кошумча окутуу жаатындагы Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатын аныктоо жана аны өнүктүрүү жана жакшыртуу боюнча практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Изилдөө ишинде белгиленген тыянактардын, корутундулардын, жана сунуштардын практикалык маанилүүлүгү өтө жогору.

6. Диссертациядагы ар бир жыйынтыктын жана корутундунун (илимий жоболордун) негиздүүлүгү жана ынанымдуулук деңгээли

Бул иш Кыргызстандагы мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылардын билим алуусун өнүктүрүү жана жакшыртуу жаатындагы мамлекеттик саясаттын ишке ашуусунун практикалык тажрыйбасын изилдеген алгачкы кыргыз тилинде жазылган илимий-прикладдык эмгеги болууда.

Изилдөөнүн түзүлүшү логикалык жактан туура. Бардык бөлүмдөр мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүүдө мамлекеттик саясаттын маселелерин ачып берүүдө туура бөлүштүрүлгөн. Саясий институттар, процесстер жана технологиялар - 23.00.02 – адистиги боюнча изилдөө ишинин талаптарына дал келет.

Тыянак 1. «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу системасы», «кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу», «мамлекеттик жана муниципалдык кызматчынын жетиктиги», «билим берүүнүн үзгүлтүксүздүгү жана туруктуулугу», «билим берүүдө керектөөлөрдү баалоо» түшүнүктөрү караштырылып, талданды. Мунун негизинде окуу процесси кандайча жүргүзүлөрүн жана тренингдер сапаты кандайча бааланарын көрсөткөн бир катар көз караштар жалпыланды.

Тыянак 2. Илимий-колдонмо ыкмалардын кошумча кесиптик билим берүү: саясат тануу, философиялык, социологиялык системасынын талдоосуна болгон өз ара байланышы, аракеттешүүсү изилденди. Саясат таануу жана философиялык мамилелеринин колдонулушу билим берүү маселелерин инсандык чендин кеңири түшүнүгүндө, жана ошол эле убакта саясий институттардын жана процесстердин алкагында, караштырууга жол берери; социологиялык мамиле кошумча кесиптик билим берүү көйгөйлөрүн изилдөөдө анын эки – коомдук жана инсандык тарабын айкаштырууга жол берери; институттук мамиле билим берүүнү социалдык жана жеке деңгээлде изилдөөгө мүмкүнчүлүк берери негизделди.

Тыянак 3. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик даярдык системасында билим берүү технологияларынын маанилүү милдети болуп, башкаруу кадрларынын адеп-ахлактык ченемдерин жана баалуулук багыттарын калыптоо саналары негизделди.

Тыянак 4. Башкаруу кадрларынын кесиптик даярдоосунда болгон керектөөлөр менен кесиптик кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуунун сапаты, окуу процессин гуманизациялаштыруу керектиги, тренерлердин кесипкөйлүгүн жогорулатуусу, заманбап окууга башкаруу структуралардын кадрдык керектөөлөрү.

Тыянак 5. Башкаруу жаатындагы кадрларынын кесиптик даярдоосунда заманбап интерактивдүү методологияларды жана дистанттык технологияларын өздөштүрүү, башкаруучу кадрлардын кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда карьералык мотивациясын бекемдөө, мамлекеттик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу чөйрөлөрүндө башкаруучу кадрларды кайра даярдоодо жана квалификациясын жогорулатууда каражаттардын кескин жетишсиздиги. Коомдун санариптешүү багыттарын эске алуу менен, мамлекеттик кызматчыларды даярдоодо окуу программаларын жана пландарын жаңы мазмун менен толтуруу керектиги.

Тыянак 6. Билим берүүнүн дем берүү, жетиктик, түруктуулук, гуманизациялаштыруусуна жана анын алдыга озгон мүнөзүнө багыттар, жана ошондой эле башкаруу кадрларынын, анын ичинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды, кесиптик билим алуусунун мазмундук негизин толук чагылдырган үзгүлтүксүз билим берүүнүн системасын калыптоо принциптери аныкталып, мүнөздөлдү.

Тыянак 7. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды кесиптик окутуу сапатынын мүнөздөмөлөрү негизделди. Аларга: кесиптик билим көлөмү жана түзүмү, кесиптик стратегиялык ой жүгүртүү түрү, башкаруу кадрларынын практикалык ишмердүүлүгүнүн өзгөчөлүгү жана мазмуну жана ролдук багыты, ошондой эле башкаруу чечимдерин кабыл алуу жөндөмдөрү

жана кызматчылардын жүрүм-турумунун, ишмердүүлүгүнүн адеп-ахлактык принциптери кирет.

Тыянак 8. Кайра даярдоо жана квалификациясын жогорулатуу курстарын жетиштүү жогорку сапаттуу деңгээлде аткарууга жолтоо болгон көйгөйлөр аныкталды. Билим берүү процессин жакшыртуу, өткөрүлгөн тренингдердин сапатын камсыздоо үчүн практикалык сунуштар иштелип чыкты.

Тыянак 9. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларга кесиптик билим берүү системасынын негизги багыттары изилденди. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматчыларды окутуу максаттары менен реформаланып жаткан кыргызстан коомунун керектөөлөрүнүн ортосунда байланыш түзүлдү.

7. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана корутундуларынын жарыяланышы

Диссертациянын негизги мазмуну, жыйынтыктары жана жоболору төмөнкү илимий макалаларда жана басылмаларда жарык көргөн:

1. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы инновациялык мамилелер [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 121-124.
2. Абдыраманова Ч.Ш. Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерди окутуу системасындагы үзгүлтүксүз принциби [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2014. – С. 124-126.
3. Абдыраманова Ч. Ш. Вопросы переподготовки и повышения квалификации государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 97-100.
4. Абдыраманова Ч. Ш. Реформа государственной службы и развитие системы обучения госслужащих в Кыргызской Республике [Текст] / Т. О. Ожукеева, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 94-97.
5. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана өз алдынча башкаруу жаатында окутуу системасын өркүндөтүү жолдору [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. - С. 64-67.
6. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик кызматчылардын айрым топторунун квалификациясын жогорулатууга болгон муктаждыктарды изилдөө маселелери [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 3. – Бишкек, 2015. – С. 67-70.

7. Абдыраманова Ч. Ш. Меритократические ценности и система обучения государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 100-105.
8. Абдыраманова Ч. Ш. Обучение государственных и муниципальных служащих по делам молодежи для решения проблем местных сообществ [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник научных конференций № 3-7 (3). – Тамбов, 2015. - С. 91-94.
9. Абдыраманова Ч. Ш. Possible approaches to optimization of an aiyl okmotu [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Эгемен өлкө. Демократиялуу коом. Эркин атуу. Бишкек, 2016. – С. 83-96. – 377 с.
10. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы в развитии системы обучения государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. - С. 88-92.
11. Абдыраманова Ч. Ш. Необходимость внедрения мониторинга и оценки для совершенствования системы обучения государственных и муниципальных служащих [Текст] / Т. А. Третьякова, Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-2(22). – Тамбов, 2016. - С. 104-108.
12. Абдыраманова Ч. Ш. Использование игровых форм при обучении государственных и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. - С. 45-49.
13. Абдыраманова Ч. Ш. Применительность международной практики к обучению государственных гражданских и муниципальных служащих [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Научный альманах № 8-3(22). – Тамбов, 2016. - С. 49-54.
14. Абдыраманова Ч. Ш. Бейөкмөттүк уюмдардын мамлекеттик органдар менен адистердин квалификациясын жогорулатуу аракеттери [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 41-45.
15. Абдыраманова Ч. Ш. Кыргызстандагы мамлекеттик эмес уюмдардын лидерлери жана кошумча окутуу (тренингдер) аркылуу таасир берүү фактору [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Право и политика № 4. – Бишкек, 2017. – С. 45-49.
16. Абдыраманова Ч. Ш. Муфтии как представители религиозной элиты в политических процессах Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Концепт. Научно-методический электронный журнал № 4. – Киров, 2018. - С. 150–158.
17. Абдыраманова Ч. Ш. Мамлекеттик башкаруу жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу жаатындагы окутуу системасын жакшыртууда билим берүү сапатын камсыздоо [Текст] / А. А. Акунов, Ч. Ш. Абдыраманова //

- Вестник АГУПКР № 25 – Бишкек, 2018. – С. 49-56.
18. Абдыраманова Ч. Ш. Повышение ответственности органов местного самоуправления и обучение муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Дуйшо кызы Нуржан, Ч. Ш. Абдыраманова, Мейманов Б.К. // Вестник экономики, права и социологии № 2. – Казань, 2019. – С. 6-9
  19. Абдыраманова Ч. Ш. Опыт обучения английскому языку государственных и муниципальных служащих на примере стипендиатов программы JDS в Кыргызстане [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 52, часть 2, июль. Раздел IV. Политология. – Самара, 2019. – С. 5-9
  20. Абдыраманова Ч. Ш. International experience in public servant' capacity building and its application in the Kyrgyz Republic [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Тенденции развития науки и образования № 53, часть 2. Раздел XI. Политология. – Самара, 2019. – С. 75-79
  21. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые вопросы оценки потребностей в обучении государственных и муниципальных служащих в Кыргызской Республике [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 82-94
  22. Абдыраманова Ч. Ш. Гендерный компонент в обучении государственных и муниципальных служащих Кыргызской Республики [Текст] / Ч.Ш. Абдыраманова // Электронный журнал: наука, техника и образование 3 (26). Раздел Политология. – Калуга, 2019. – С. 76-82
  23. Абдыраманова Ч. Ш. Развитие и совершенствование системы повышения квалификации в сфере государственного управления и местного самоуправления в Кыргызской республике [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С.12-18.
  24. Абдыраманова Ч. Ш. State policy of Kyrgyzstan on gender sensitive religious education [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКР № 26. – Бишкек, 2019. – С. 18-25.
  25. Абдыраманова Ч. Ш. Проблемы с осведомленностью молодежи Кыргызстана о цифровой трансформации и доступе к государственным услугам [Текст] / Абдыраманова Ч. Ш. // Актуальные проблемы развития экономики и управления в современных условиях. Материалы II международной научно-практической конференции. Раздел 2. Особенности организации государственного и муниципального управления в современных условиях: «социально-экономический аспект». – Москва, 2019. - С. 232-240
  26. Абдыраманова Ч. Ш. Оценка осведомленности молодежи о предоставлении государственных и муниципальных услуг в рамках цифровой трансформации Кыргызстана [Текст] / М. А. Парханов, Ч. Ш.

- Абдыраманова, Т. А. Третьякова // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 124-132.
27. Абдыраманова Ч. Ш., Парханов М. А. Обучение специалистов по делам молодежи в Кыргызской Республике: опыт реализации и пути совершенствования [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, М. А. Парханов // Теории и проблемы политических исследований 6А. – Ногинск, 2019. – С. 133-143.
  28. Абдыраманова Ч. Ш. Государственная служба Кыргызской Республики: женщины на уровне принятия решений [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник КРСУ, №20. – Бишкек, 2020. – С. 163-167
  29. Абдыраманова Ч. Ш. Роль женщин в системе местного управления Кыргызской Республики [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Тенденции развития науки и образования № 61, часть 11. Раздел XXXII. Политология. – Самара, 2020. – С. 84-88
  30. Абдыраманова Ч. Ш. Women's rights and gender equality in Kyrgyzstan [Текст] // Ч. Ш. Абдыраманова // Вестник АГУПКСР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 34-39
  31. Абдыраманова Ч. Ш. Некоторые гендерные вопросы в государственном и муниципальном управлении [Текст] / Ч. Ш. Абдыраманова, Дуйшо кызы Нуржан // Вестник АГУПКСР № 27. – Бишкек, 2020. – С. 7-14

8. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши

Автореферат жана диссертация «Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат» деген темасы диссертациянын мазмунуна, анда коюлган максатына, милдеттерине толугу менен дал келет. Авторефератта мазмуну бири-бирине дал келген кыргыз, орус жана англис тилинде резюмеси бар.

9. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө каалоолор

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын диссертациялык изилдөөсүнүн натыйжаларын, иштин актуалдуулугун жана маанилүүлүгүн оң баалоо менен, анын кээ бир кемчиликтерин белгилөөгө болот:

1. Дистанттык окутууну кандай жол менен өнүктүрүш керектигин так аныкталбай калган. Материалдык-техникалык базаңар ушул дистанттык окутууну киргизүүгө даярбы? Кайсы дүйнөлүк кадыр-барктуу кошумча билим берүү институттар менен кызматташасыңар бул багытта?

2. Аткарылган изилдөөнүн инструменттери жөнүндө теренирээк маалымат берилсе жакшы болмок.

3. Диссертацияда кээ бир параграфтарда илимий хронологиялык принцип так колдонулган эмес (мисалы, 3 главада).

4. Айрым учурларда илимий терминдер латын тилинде болгондон кийин кыргыз тилинде туура берилбей калган.

5. Стилистикалык жана грамматикалык жактан айрым каталар кездешет, ошондой эле техникалык мүнөздөгү мүчүлүштүктөр бар.

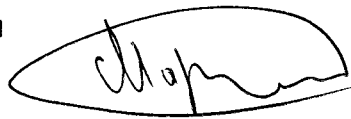
Жалпысынан диссертациялык изилдөө актуалдуу, коюлган талаптарга жооп берет. Диссертант тарабынан жогорку баага татыктуу көлөмдүү иш аткарылган.

10. Диссертациянын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына туура келиши

Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын “Мамлекеттик жана муниципалдык кызматкерлерге билим берүү боюнча мамлекеттик саясат” деген темадагы 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши өз алдынча жазылган жана толугу менен бүткөн изилдөө болуп, «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобонун» талаптарына толук жооп берет.

Диссертант Абдыраманова Чолпон Шабданбаевнанын 23.00.02 саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясат таануу илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу.

Саясий илимдеринин
доктору

М.М. Мухтаров

15.12.2020 года я, Макарова Ирина Алексеевна, частный нотариус Свердловского нотариального округа г. Бишкек Кыргызской Республики, действующая на основании лицензии №612 на право частной нотариальной деятельности, выданной МЮ КР, осуществляющая свою деятельность по адресу: г.Бишкек, пр.Чуй, 147-1А, тел. +996312431126.

Свидетельствую подлинность подписи гр. **Мухтарова Марса Мухтаровича**, которая сделана в моем присутствии. Личность и дееспособность установлена.

Ст.74 Закона о Нотариате КР «Нотариус не удостоверяет фактов, изложенных в документе, а лишь подтверждает, что подпись сделана определенным лицом» - нотариусом разъяснена.

Зарегистрировано в реестре за № 612-2548
Взыскано государственной пошлины 50-00 сом

Прошито и пронумеровано

на _____ листов

ЧН Макарова И.А.

